

محاسبه اتصال کوتاه در شبکه از طریق روش پتانسیلی N_{SW}

بگاه مؤلفه‌های متقارن متداول در اروپا و طریقه بکار برده شده در آمریکا (قسمت دوم)

نوشته:

امیر منصور میری

دانشیار دانشگاه فنی

روش پتانسیلی N_{SW} با بکار بردن مؤلفه‌های $\alpha\beta\gamma$

برای بررسی سیستم‌های سه‌فاز غیر سیمتریک یک محقق آمریکائی بنام «ادیت کلارک»* در جوار نمایش مؤلفه‌ای سیمتریک متدهای $\alpha\beta\gamma$ را پیشنهاد نمود. که در اینجا قبل از تشریح طرز بکار بردن این مؤلفه‌ها در روش پتانسیلی N_{SW} این نکته را مورد بررسی قرار میدهیم که اصولاً اساس متدهای $\alpha\beta\gamma$ برچه مبنای قرار داشته و تفاوت اصلی آن با روش مؤلفه‌ای سیمتریک چیست.

در این سیستم تجزیه، برخلاف حالت تبدیل یک سیستم سه فاز غیر سیمتریک به مؤلفه‌های متقارن

آن، گردش فازی منظور نمی‌گردد و بدین ترتیب در فرمولهای تبدیلی عامل $a = e^{\frac{2\pi}{3}j}$ تأثیر نمینماید. در نتیجه حذف عامل نامبرده در محاسبه عددی شبکه‌ها زمان محاسبه تقلیل می‌یابد. بعلاوه بطوریکه بعداً ملاحظه خواهد شد سیستم β بعکس سیستم معکوس روش مؤلفه‌ای سیمتریک، یک سیستم آکتیو بوده و بوسیله jz مشخص می‌گردد. این کمیت اضافی (jz) برای محاسبه ماشینی مسائل شبکه مطلوب نمی‌باشد. تفاوت مهم دیگری که بین دو سیستم نامبرده مشاهده می‌شود اینستکه در روش مؤلفه‌ای $\alpha\beta\gamma$ در صورتی سیستم سه فاز غیر سیمتریک به سیستم‌های مستقل α و β و در نتیجه بمدارهای معادل یکقطبی قابل تجزیه

* Edith Clark

است که امپدانس‌های مستقیم و معکوس شبکه با یکدیگر برابر باشد. از نظر ریاضی این امر موقعي تحقق می‌پذیرد که تغذیه شبکه توسط توربوژنراتورها انجام گیرد. در حالتیکه ژنراتورهای تغذیه کننده از نوع باقطبهای برجسته باشد امپدانس‌های مستقیم و معکوس مساوی نخواهد بود. درمورد ژنراتورهائی که دارای سیم پیچی مستهملک کننده باشد این اختلاف مقدار (راکتانس‌های مستقیم و معکوس) بالغ بر ۰.۲٪ خواهد شد. البته این نکته را باید در مذکور نظر داشت که اختلاف بین راکتانس مستقیم و معکوس بر حسب بزرگتر شدن راکتانس کل شبکه نسبت به راکتانس‌های ماشین کمتر می‌شود. با میزان غربالی بودنیکه امروزه در شبکه‌های فشار قوی متدال است میتوان راکتانس معکوس کل شبکه را عملاً برابر با راکتانس مستقیم آن درنظر گرفت.

روش $\alpha\beta 0$ با کمیت‌های پتانسیلی N_{SW}

دریک سیستم غیر سیمتريک سه فاز با فشارهای U_R ، U_S و U_T ضرایب پتانسیلی p_R ، p_S و p_T از تقسیم فشارهای نامبرده بر $(U_N/3)$ نتیجه می‌شود که به مؤلفه‌های α_p سیستم α و β_p سیستم β و p^0 سیستم O قابل تجزیه می‌باشد:

$$(24) \quad \begin{aligned} 2\alpha_p &= p_R - p_S - p_T; \\ 2\beta_p &= \sqrt{2} p_S - \sqrt{2} p_T; \\ 2p^0 &= p_R + p_S + p_T; \end{aligned}$$

برای یک نیروگاه که بطور سیمتريک شبکه را تغذیه مینماید مقادیر فوق برابر

$$\alpha_p = 1, \beta_p = -j, p^0 = 0$$

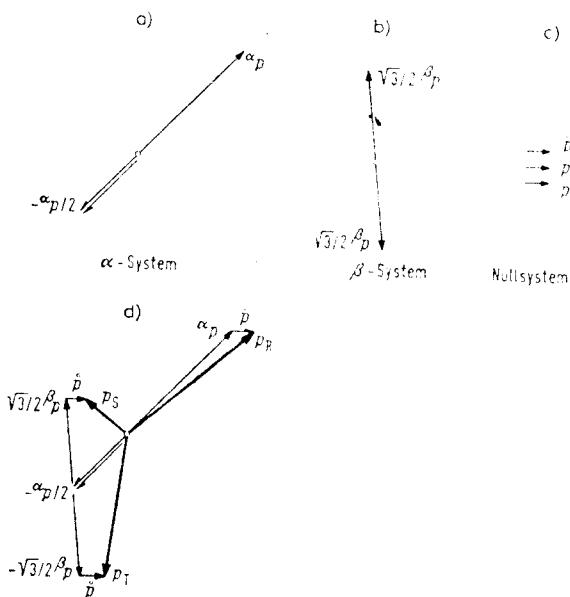
است. چنانچه مقادیر p_R ، p_S و p_T بر حسب مؤلفه‌های $\alpha\beta 0$ مذکور باشد روابط زیر را میتوان نوشت:

$$(25) \quad \begin{aligned} p_R &= -\alpha_p + p^0; \\ p_S &= -0.866\alpha_p + 0.5\beta_p + p^0; \\ p_T &= -0.866\beta_p + p^0; \end{aligned}$$

شکل و نشان دهنده طرز بوجود آمدن یک سیستم سه فاز غیر سیمتريک از مؤلفه‌های $\alpha\beta 0$ مربوطه می‌باشد. همچنین در این شکل میتوان مشاهده نمود که سیستم‌های α و β بوسیله بردارهای متقابله نمایش داده شده

است سیستم α امکان داشت بدین‌طریق بوجود آید که در سیستم سیمتريک مستقیم فازهای p_S و p_T هر کدام به میزان 90° نسبت بیکدیگر گردانده شود. درمورد سیستم β امکان داشت که در سیستم معکوس فازهای p_S و p_T نسبت به بیکدیگر به میزان 90° گردانده شود در حالیکه فاز p_R گردد. سیستم نول بدون تغییر باقی می‌ماند.

در یک سیستم غیر سیمتريک سه فاز جريانهائی را که در خطوط جاري می‌باشد میتوان پس از ضرب

(شکل ۹)

یک سیستم غیرسیمتیریک سه فاز (سیستم p) که از ترکیب مولفه های α , β , \circ بدست آمده است
 (c) سیستم تجزیه شده
 (d) سیستم ترکیب شده

کردن در $U_N = \sqrt{3}$ بجزیهای توانی مربوطه سیستم پتانسیلی N_{SW} تبدیل نمود. درنتیجه معادلات مؤلفه ای آن بصورت زیر در می آید:

$$(26) \quad \begin{aligned} \alpha N^*_{SW} &= N^*_{SWR} - N^*_{SWS} - N^*_{SWT}; \\ \beta N^*_{SW} &= \sqrt{3} N^*_{SWS} - \sqrt{3} N^*_{SWT}; \\ \circ N^*_{SW} &= N^*_{SWR} + N^*_{SWS} + N^*_{SWT}; \end{aligned}$$

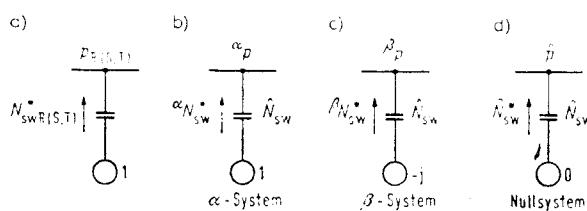
چنانچه مقادیر فازها مد نظر باشد سیستم معادلات فوق را میتوان بصورت زیر نوشت.

$$(27) \quad \begin{aligned} N^*_{SWR} &= \alpha N^*_{SW} + \circ N^*_{SW}; \\ N^*_{SWS} &= -0.866\beta N^*_{SW} + N^*_{SW}; \\ N^*_{SWT} &= -0.866\alpha N^*_{SW} + \beta N^*_{SW} + N^*_{SW}; \end{aligned}$$

همانطور که قبل ذکر شد یک نمایش مستقل سیستم های α و β بصورت مدارهای یکقطبی (شکل ۱۰)

تساوی امپدانسهای مستقیم و معکوس را ایجاد مینماید یعنی $\hat{X} = \overset{\vee}{X}$ با این فرض میتوان مقادیر N_{SW} مؤلفه های $\alpha\beta\circ$ را مانند مقادیر N_{SW} مؤلفه های سیمتیریک محاسبه نمود بنابراین روابط زیر برقرارند:

$$(28) \quad \begin{aligned} \alpha N_{SW} &= \hat{N}_{SW}; \\ \beta N_{SW} &= \overset{\vee}{N}_{SW}; \\ \circ N_{SW} &= N^*_{SW}; \end{aligned}$$

(۱۰)

تجزیه یک سیستم سه فاز غیرسیمتریک به مؤلفه‌های $\alpha\beta\theta$

(a) سیستم تجزیه نشده

(b) سیستم‌های تجزیه شده

برای اینکه بتوان پتانسیلهای نقاطگره را برای مؤلفه‌های $\alpha\beta\theta$ تعیین نمود باشد سه ماتریکس N_{SW} را بصورت زیر نوشت:

$$(29) \quad -\alpha_p \sum N_{SW} + \sum \alpha_p N_{SW} = 0 ;$$

$$(30) \quad -\beta_p \sum N_{SW} + \sum \beta_p N_{SW} = 0 ;$$

$$(31) \quad -p^* \sum N_{SW} + \sum p^* N_{SW} = 0 ;$$

Σ عبارتست از جمع شاخه‌های منشعب از یک گره مورد نظر. برای سه سطر نقطه اتصال کوتاه روابط فوق مخالف صفرمیباشد در این مورد متذکر میشود که در حالات محاسبه ماشینی ماتریکسها بهتر است در سیستم‌های α و β پتانسیلهای نیروگاه برابر صفر باشد. برای این منظور کافیست در سیستم α از تمام ضرایب پتانسیلی عدد یک کم گردد و در سیستم β بتمام ضرایب پتانسیلی مقدار ز اضافه شود. برای محاسبات اتصال کوتاه غیرسیمتریک معادلات ۳۱ تا ۳۳ بوسیله سه معادله اضافی دیگر تکمیل میشود که این سه معادله از ضرایط اتصال کوتاه نتیجه میشود. برای اینکه پژوهش کنندگان بتوانند در صورت لزوم محاسبات اتصال کوتاه را بکمک مؤلفه‌های $\alpha\beta\theta$ انجام دهند ذیلاً چهار حالت اتصال کوتاه که قبل از دروش حل از طریق مؤلفه‌های سیمتریک مورد بحث قرار گرفت، بررسی و تشکیل معادلات اضافی برای آنها نشان داده خواهد شد.

اتصال کوتاه سه قطبی

برای حالت اتصال کوتاه سه قطبی طبق شکل ۳ شرایط اختلال برای نقطه اتصال کوتاه بصورت

نمایش مؤلفه‌ای بقرار زیر است:

$$(32) \quad \alpha_p = 0 ; \beta_p = 0 ; p^* = 0$$

از سیستم α جریان توانی αN_{SW}^* که بطرف نقطه اتصال کوتاه برقار میشود بدست میآید و از آن طبق معادله ۲۷ رابطه زیر نتیجه میشود.

$$N_{SWR}^* = \alpha N_{SW}^*$$

با معلوم بودن مقدار فوق جریان متناوب اتصال کوتاه ضربه‌ای سه قطبی بدست میآید

$$(۲۲) \quad I_{SWIII} = \frac{N^*_{SWR}}{\sqrt{20} U_N}$$

برای کنترل میتوان جریان توانی N^*_{SW} را از سیستم β تعیین نموده و در معادلات ۲۷

$$N^*_{SWS} = -0.866\alpha N^*_{SW} + 0.866\beta N^*_{SW}$$

$$N^*_{SWT} = -0.866\alpha N^*_{SW} - 0.866\beta N^*_{SW}$$

قرار داده سپس صحبت محاسبات را بوسیله رابطه زیر تأیید نمود

$$|N^*_{SWS}| = |N^*_{SWT}| = |N^*_{SWR}|.$$

اتصال کوتاه دو قطبی :

برای حالت اتصال کوتاه دو قطبی طبق شکل ۴ شرایط اختلال بصورت نمایش مؤلفه‌ای بقرار زیر است.

$$(۲۴) \quad \beta_p = 0; \alpha N^*_{SW} = 0; N^*_{SW} = 0.$$

چون در سیستم α و همچنین سیستم ۰ جریان توانی برابر صفر است در نتیجه این دو سیستم حذف شده و فقط سیستم β برای محاسبات بعدی باقی میماند که از آن جریان توانی βN^*_{SW} برای نقطه اتصال کوتاه حاصل شده و از ترکیب آن با معادله ۲۷ مقدار

$$N^*_{SWS} = \sqrt{3/20} \beta N^*_{SW}$$

نتیجه میشود. بنابراین برای جریان متناوب اتصال کوتاه ضربه‌ای دو قطبی رابطه زیر بدست می‌آید

$$(۲۵) \quad I_{SWII} = \frac{N^*_{SWS}}{\sqrt{3/20} U_N}$$

جریان توانی صفر در سیستم α منجر به $\alpha_p = 1$ در نقطه اتصال کوتاه میگردد همچنین باید برای سیستم ۰، $p^\circ = 0$ باشد. بنابراین برای فاز سالم R رابطه

$$p_R = \alpha_p + p^\circ = 1 + 0 = 1$$

و برای دوفاز مختلط شده S و T رابطه

$$p_S = p_T = -0.5$$

برقرار میشود.

اتصال کوتاه یکقطبی

برای حالت اتصال کوتاه یکقطبی طبق شکل ۵ شرایط اختلال بصورت نمایش مؤلفه‌ای بقرار زیر است:

$$(۲۶) \quad \alpha p = -p^\circ; \alpha N^*_{SW} = 20 N^*_{SW}; \beta N^*_{SW} = 0$$

از سیستم α جریان توانی αN^*_{SW} نتیجه میشود که با معادله ۲۷ رابطه

$$N_{SWR}^* = \alpha N_{SW}^*$$

حاصل میشود. بنابراین برای جریان متناوب اتصال کوتاه ضربه‌ای یکقطبی میتوان چنین نوشت

$$(27) \quad \frac{N_{SWR}^*}{\sqrt{2 \cdot U_N}}$$

برای جریان زمین مانند حالت نمایش مؤلفه‌ای سیمتریک مقدار زیر نتیجه میشود

$$(28) \quad 2 \cdot I^\circ = \frac{2 \cdot N_{SW}^*}{\sqrt{2 \cdot U_N}}$$

که جهت کنترل باید رابطه $I^\circ = I_{SWI}$ برقرار باشد. برای فشارهای فازهای سالم S و T طبق معادله ۲ چنانچه $j - \beta_p = \text{قرارداده نتیجه میگردد} :$

$$p_S = -a_p + 0.866 \cdot (-j) + p^\circ$$

$$p_T = -a_p - 0.866 \cdot (-j) + p^\circ$$

رابطه $j - \beta_p$ ناشی از این میگردد که سیستم β فقط موقعی جریان توانی برای صفر میشود که ضریب پتانسیلی در نقطه اتصال کوتاه برابر ضریب پتانسیلی نیروگاه قرار داده شود.

اتصال کوتاه دوقطبی با تماس زمین

برای حالت اتصال کوتاه طبق شکل ۷ شرایط اختلال بصورت نمایش مؤلفه‌ای بقرار زیر است

$$(29) \quad \beta_p = 0; a_p = 2 \cdot p^\circ; \alpha N_{SW}^* = -N_{SW}^*$$

پس از محاسبه جریانهای توانی αN_{SW}^* و βN_{SW}^* با معادلات ۷ چنین خواهیم داشت :

$$N_{SWS}^* = -a N_{SW}^* + 0.866 \cdot \beta N_{SW}^*$$

با مقدار فوق برای جریان متناوب اتصال کوتاه ضربه‌ای دوقطبی فاز S مقدار زیر نتیجه میشود

$$(30) \quad I_{SWS} = \frac{N_{SWS}^*}{\sqrt{2 \cdot U_N}}$$

همچنین برای فاز T میتوان چنین نوشت

$$N_{SWT}^* = -a N_{SW}^* - 0.866 \cdot \beta N_{SW}^*$$

که مقدار جریان متناوب اتصال کوتاه ضربه‌ای دوقطبی مربوطه طبق رابطه زیر خواهد شد

$$(31) \quad I_{SWT} = \frac{N_{SWT}^*}{\sqrt{2 \cdot U_N}}$$

جریان زمین دوباره طبق معادله ۸ محاسبه میشود که جهت کنترل صحبت محاسبات باید تساوی

$$2 \cdot I^\circ = I_{SWS} + I_{SWT}$$

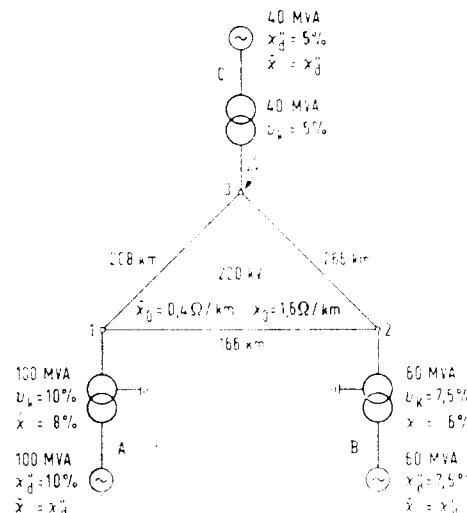
برقرار باشد. برای U_R فشار فاز سالم

$$P_R = 150 + \alpha_p$$

میشود. درجدول شماره ۴ حالات اتصال کوتاه بررسی شده و فرمولهای مربوطه بادیا گرام نشان داده شده است.

مثال عددی یک شبکه ۲۲ هزار ولتی با تغذیه از سه نقطه A، B و C طبق شکل ۱۱ مفروض

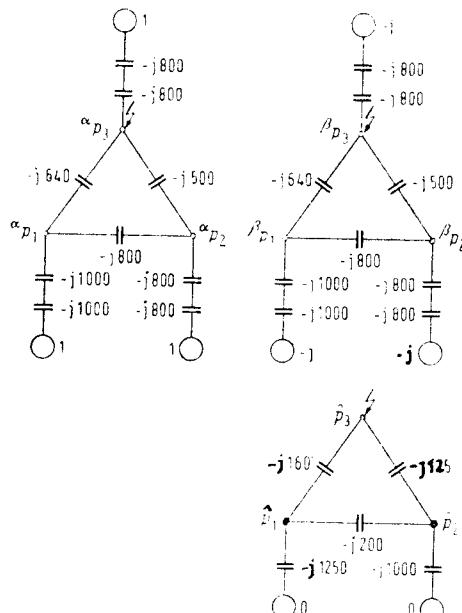
است. مشخصات ماشین ها طوری انتخاب شده است که شرط $\hat{X} = \hat{X}_d$ برای شبکه برقرار گردد. محاسبه این شبکه باصرفنظر کردن از مقاومهای اهمی انجام میگیرد.

(شکل ۱۱)

مقادیر N_{SW} که از کمیت های شبکه محاسبه میشود برای سه سیستم مؤلفه ای در شکل ۱۲ نشان

داده شده است.

(شکل ۱۲)

مدار معادل N_{SW} با مؤلفه های $\alpha\beta0$

اگر نقطه اتصال کوتاه گره های ۱، ۲ و ۳ شبکه را دور بزند طبق معادلات ۹ تا ۳ سیستم های

زیر را میتوان نوشت

α سیستم

$$\begin{array}{l} 1 \quad -\alpha_{p1}(1940) + 800\alpha_{p2} + 640\alpha_{p3} + 000 = 0; \\ 2 \quad -\alpha_{p2}(1700) + 800\alpha_{p1} + 000\alpha_{p3} + 400 = 0; \\ 3 \quad -\alpha_{p3}(1040) + 640\alpha_{p1} + 000\alpha_{p2} - 400 = 0; \end{array}$$

β سیستم

$$\begin{array}{l} 4 \quad -\beta_{p1}(1940) + 800\beta_{p2} + 640\beta_{p3} - 000j = 0; \\ 5 \quad -\beta_{p2}(1700) + 800\beta_{p1} + 000\beta_{p3} - 400j = 0; \\ 6 \quad -\beta_{p3}(1040) + 640\beta_{p1} + 000\beta_{p2} - 400j = 0; \end{array}$$

σ سیستم

$$\begin{array}{l} 7 \quad -p^{\circ}_1(1610) + 200p^{\circ}_2 + 160p^{\circ}_3 = 0; \\ 8 \quad -p^{\circ}_2(1320) + 200p^{\circ}_1 + 120p^{\circ}_3 = 0; \\ 9 \quad -p^{\circ}_3(280) + 160p^{\circ}_1 + 120p^{\circ}_2 = 0; \end{array} \quad (42)$$

با فرض اینکه نقطه اتصال کوتاه در گره ۳ باشد محاسبات حالات چهارگانه اتصال کوتاه بترتیب زیر است:

اتصال کوتاه سه قطبی

$$\begin{array}{l} 10 \quad \alpha_{p3} = 0; \\ 11 \quad \beta_{p3} = 0; \\ 12 \quad p^{\circ}_3 = 0; \end{array}$$

از سطر های باقیمانده ۱ و ۲، $\alpha_{p2} = 0$ و $\alpha_{p1} = 4440$ درجه نتیجه میشود.

بنابراین برای نقطه اتصال

کوتاه مقادیر زیر حاصل میگردد

$$N^*_{SWR} = 9029 \text{ MVA}$$

و

$$I_{SWIII} = 2527 \text{ KA}$$

اتصال کوتاه دو قطبی

$$\begin{array}{l} 10 \quad \beta_{p3} = 0; \\ 11 \quad \alpha N^*_{SW3} = 0; \\ 12 \quad N^*_{SW3} = 0; \end{array}$$

کنترل	دیاگرام برداری	کیفیت های مورد محاسبه	تصویر مؤلفه ای اختلال	نوع اختلال	شکل اتصال
			بصورت فازی		
اتصال کوتاه سه قطبی		$P_R = 0$ $P_S = 0$ $P_T = 0$		اتصال کوتاه سه قطبی	
اتصال کوتاه دو قطبی		$P_R = 0$ $P_S = 0$ $P_T = 0$		اتصال کوتاه دو قطبی	
اتصال کوتاه یک قطبی		$P_R = 0$ $P_S = 0$ $P_T = 0$		اتصال کوتاه یک قطبی	
اتصال کوتاه دو قطبی با تامس زمین		$P_R = 0$ $P_S = 0$ $P_T = 0$		اتصال کوتاه دو قطبی با تامس زمین	

از سطرهای باقیمانده ۴ و ۵، $\beta_{p_1} = -j$ و $\beta_{p_2} = -j$ نتیجه میشود. بنابراین برای نقطه اتصال کوتاه مقادیر مطلق زیر حاصل میگردد

$$N^*_{SWS} = 782 \text{ MVA}$$

$$I_{SWII} = 200 \text{ KA}$$

اتصال کوتاه یکقطبی

$$10 \quad \alpha_{p_3} = -p^o_3 ;$$

$$11 \quad \alpha N^*_{SW3} = 2 \cdot N^o_{SW3} \quad (\text{سطر ۲} \times \text{سطر ۳})$$

$$12 \quad \beta N^*_{SW3} = 0 ;$$

از معادلات باقیمانده (۱، ۲، ۳/۹، ۷، ۸، ۹ و ۱۰) چنین نتیجه میشود:

$$\alpha_{p_1} = 0.799 ; \alpha_{p_2} = 0.800 ; \alpha_{p_3} = 0.641 ;$$

$$p^o_1 = -0.072 ; p^o_2 = -0.071 ; p^o_3 = -0.064$$

بنابراین برای نقطه اتصال کوتاه مقادیر مطلق $I_{SWI} = 128 \text{ KA}$ و $N^*_{SWR} = 4864 \text{ MVA}$ بدست میآید. برای فازهای سالم S و T تساوی $p_S = p_T = 1294$ برقرار بوده و جریان زمین $I^o = 128 \text{ KA}$ میگردد.

اتصال کوتاه دوقطبی با تماس زمین

$$10 \quad \beta_{p_3} = 0 ;$$

$$11 \quad \alpha_{p_3} = 2 \cdot p^o_3 ; \quad (\text{سطر ۲} \times \text{سطر ۶})$$

$$12 \quad \alpha N^*_{SW3} = -N^o_{SW3}$$

جدول ۵

U_T KV	U_S KV	U_R KV	$2I^o$ KA	I_{SW} KA	نوع اختلال	
0	0	0	—	237	سه قطبی	۱
69.9	69.9	139.7	—	200	دوقطبی	۲
180.8	180.8	0	128	128	یکقطبی	۳
0	0	183.8	0.87	210	دوقطبی با تماس زمین	۴

از آن معادله (۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹ و ۱۱) مقادیر زیر نتیجه می‌شود

$$a_{p1} = ۰.۹۲۱ ; a_{p2} = ۰.۹۲۲ ; a_{p3} = ۰.۸۷۷ ;$$

$$\beta_{p1} = -j ۰.۴۴۰ ; \beta_{p2} = -j ۰.۴۴۲ ;$$

$$p^o_1 = ۰.۰۵ ; p^o_2 = ۰.۰۴۹ ; p^o_3 = ۰.۰۰ ;$$

بنابراین برای نقطه اتصال کوتاه مقادیر مطلق $I_{SWS} = ۲۱۰$ KA ، $N^*_{SWS} = ۷۹۹$ MVA ، $I_{SWT} = ۲۱۰$ KA ، $N^*_{SWT} = ۷۹۹$ MVA برای فازهای S و T بدست می‌آید . جریان زمین $- ۰.۸۷ + ۲jI^o$ و برای فاز سالم $R_p = ۱۳۱۶$ KA می‌گردد.

در جدول ۰ نتایج محاسبه قید گردیده و حل این مسئله از طریق روش مسُولفه‌های سیمتریک نیز بهمین نتایج منجر گردیده است بنابراین از نقطه نظر حجم محاسبه تفاوت محسوسی بین این دو روش موجود نیست .

با مقایسه این نتایج با جدول ۲ که در آن $\hat{X} = \frac{\nabla}{\Delta}$ در نظر گرفته شده بود چنین حاصل می‌گردد که ما کزیم تفاضل اعداد بدست آمده بیش از ۳٪ نیست.

فهرست مأخذهای بگار رفته شده

[1] Symmetrical Components C. F. Wagner and R. D. Evans Mc Graw-Hill Book Company 1961

[2] Electrical Transmission and Distribution Reference Book Westinghouse, Pittsburg 1944

[3] Clark, E. : Circuit Analysis of A-C Power Systems. John Wiley and Sons, Inc, New York 1968

[4] Prine, H. : Das Komplexe N_{SW}-Potentialverfahren Elektrizitaetswirtschaft Bd. 55 (1956)

[5] Dommel, H. : Ermittlung der Netzverluste und deren Minimalisierung mit Hilfe des komplexen N_{SW}-Potentialverfahrens

[6] Hochrainer, A. : Symmetrische komponenten in Drehstrom system . Springer-Verlag Berlin, Goettingen, Heidelberg (1967)